

Arnyaltabb bemutatásra kerül a két dallam-csúccsal rendelkező IK—2 („duversinnaja IK—2”); 12—13. és 184. lap).

A könyvecske végén adott összefoglaló (168—189. lap) világosan vázolja azokat az intonációs típusokat, amelyek az egyes dialógusok keretében — az érintett szemantikai funkciókból következően — bemutatásra, illetve gyakorlásra kerülnek. Ez azért is lényeges, mert bizonyos intonációs típusok és altipusok a *szövegben* kerülnek egyértelmű és félreérthetetlen realizálódásra, ami a külföldiek számára lényeges. Ilyenek pl. a „Nu, csto ti!” típusú ellenvetések (32—40. lap), amelyek az új általános iskolai orosz tankönyvekben is megtalálhatók.

Tény az, hogy az orosz intonációs rendszer bemutatott — Brizgunova teóriájára épülő — elsajátítási modellje mellett léteznek más teoretikai alapvetések is (vö. pl. L. L. Bulanyin, L. V. Bondarko, M. I. Matuszevics vonatkozó munkáit), mégis — láthatóan — az IK-kra épülő feldolgozási szisztéma bizonyul metodikailag hasznosnak, hiszen nagy intenzitással alkalmazzák a szovjet felsőoktatásban.

I. L. Mubanov könyvének a lektora A. M. Vizgina (V. I. Lenin Tanárképző Főiskola, Moszkva), aki — a szerzőhöz hasonlóan — hosszú évek óta foglalkozik külföldiekkel.

Russzkij jazik, Moszkva, 1987.

DR. HAJZER LAJOS

K. W. Butzer

A FÖLDFELSZÍN FORMAKINCSE

A földfelszín formakincse, alaktana (amelyet geomorfológiának nevezünk) a felszín formáinak eredetével, a formákat felépítő kőzetanyagokkal és a felszínt alakító folyamatokkal foglalkozik.

A földrajznak ezen tudományága a földrajz és a földtan határterületén helyezkedik el. A felszíni formák létrejötte és állandó változása, átalakulása az emberi fantáziát régóta foglalkoztatta, róla elméleteket alkottak (pl. Davis, Penck, Markov vagy a magyarok közül Bulla Béla), amely elméletek a megismerés folyamatában többször módosultak. Így történt most is, amikor K. W. Butzer az újabb feltárások és ismeretek alapján jelentős változásokat javasolt, kifejezéseket módosított, elsősorban az — Európában is használt — egységes kifejezés használatára törekedve.

K. W. Butzer a geomorfológia legfontosabb kérdéseit összefoglaló munkájában, a nálunk kevésbé ismert angol-szász geomorfológiai iskola fogalmát használja, de figyelembe veszi a hagyományos német iskola eredményeit is, amely nálunk leginkább használatos volt. Könyvében végig követhető a szigorúan logikus természettudományos szemlélet a felszíni formák kialakulásának, fejlődésének és pusztulásának folyamatában. A megismerés folyamatában először a földkéreg szerke-

zetét, ásványos összetételét és kőzettani felépítését vizsgálja. A felszín domborzatának fejlődését a külső erők munkáján keresztül mutatja be, ahol a kőzetek elbomlásának folyamatát, az üledékes és metamorf kőzetek keletkezését jól érthetően tárja az olvasó elé. Ismerteti a lepusztuláson alapuló talajképződésnek a felszínfejlődésben betöltött szerepét. Bemutatja a lejtős felszínek denudatív formálódását, valamint a folyóvíz és a jég felszínformáló tevékenységét. A tengerfenék domborzatát a legújabb elmélet, a lemeztektonika alapján tárja az olvasó elé. Klimatikusk morfológiát művelve mutat rá az éghajlat és a felszínformák közötti szoros kapcsolatra. Könyvének utolsó fejezetében szintézisét adja a felszín formakincse általános alakulásának, ahol összefoglalja a kontinens felszínalakítását, ezzel megadva a földrajzi elhelyezkedésüket.

K. W. Butzer könyvének nagy értéke a fejezetek logikai sorrendjén túl, hogy pontos és korszerű fogalmakat használ érthető magyarázatokkal. Minden fejezetében több ábra, térkép és képanyag teszi lehetővé a földrajzi fogalmak jobb megértését, szolgálhat az iskolai oktatásnál táblai vagy fóliarajzként is.

A szerző gazdag szakirodalmi hivatkozást említve könyvét értékes név- és tárgymutatóval látta el, ezáltal kézikönyvként kínálja az olvasó szakembereknek.

A könyv sajátos feldolgozása és megjelenési formája alapján értékes segédkönyve lehet a földrajzot tanító tanároknak és a geográfiát tanuló fiataloknak egyaránt, de kellemes olvasmányként szolgálhat a természetet kedvelő olvasó számára is.

Gondolat, Bp., 1986. — 519. l.

DR. BAGDI SÁNDOR

SZÁMÍTÁSTECHNIKA AZ ISKOLÁBAN

Új általános iskolai kémiai programok (kaszettán):

— TITRÁLÁS: A sav—bázis reakció, kémhatás, indikátor téma legelterjedtebb alkalmazását, a titrálást mutatja be a program, majd játék, verseny lehetőségét biztosítja.

Commodore plus/4 gépre, ára 150, — Ft.

— EGYENLET: A kémiai egyenletek írását gyakoroltató program. Apró lépésekben, minden hibalehetőségre kitérve halad, majd részletes értékelést és gyakorlófeladatokat ad. Egyéni gyakorlásra, konzultációra alkalmas elsősorban.

Commodore 16 és plus/4 gépre, ára 199, — Ft.

— HIDRATÁCIÓ: Egy ionkristály vízben oldását több lépésben grafikusán modellezi a program, második részében pedig kémiai részecskék szabad mozgásával lehetőséget ad a képernyőn különböző képződmények létrehozására. Segítség-, illetve ellenőrzésképpen néhány tipikus szerkezet rajza bekérhető. Tanári demonstrációra és tanulói gyakorlásra egyaránt felhasználható.